नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान ऐन, २०४८

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०४९।१।१७

संशोधन गर्ने ऐन

१.	नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (पहिलो संशोधन) ऐन, २०५४	२०५४।९।७
२.	आयकर ऐन, २०५८	२०५८।१२।१९
		प्रमाणिकरण र प्रकाशन मिति
३.	केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३	२०६३।६।२८
४.	नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४	२०६४।६।१५

२०४९ सालको ऐन नं. ५

नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठानको व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : विज्ञान तथा प्रविधिको विकास, अनुसन्धान र प्रवर्द्धन गर्न वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापको लागि उपयुक्त वातावरण सृजना गर्न, विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा कार्यरत प्रतिभावान वैज्ञानिक तथा प्राविधिज्ञहरूलाई प्रोत्साहन र कदर गर्न नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठानलाई एक संगठित र सक्षम निकायका रूपमा संचालन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको एक्काइसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम "नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान ऐन, २०४८" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरून्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "प्रज्ञा प्रतिष्ठान" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा-प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ।

(ख) "कुलपति" भन्नाले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कुलपति सम्झनु पर्छ।

(ग) "सहकुलपति" भन्नाले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सह-कुलपति सम्झनु पर्छ।

Nepal Law Commission

(घ) "उपकुलपति" भन्नाले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको उपकुलपति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "सभा" भन्नाले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको प्राज्ञ सभा सम्झनु पर्छ ।

(च) "परिषद्" भन्नाले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कार्यकारी निकायको रूपमा रहने व्यवस्थापन परिषद् सम्झनु पर्छ ।

(छ) "सेवा आयोग" भन्नाले दफा १८ बमोजिमको प्रज्ञा प्रतिष्ठान सेवा आयोग सम्झनु पर्छ ।

(ज) "प्राज्ञ" भन्नाले दफा १० बमोजिमको प्राज्ञ सम्झनु पर्छ ।

(झ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्थापना, उद्देश्य, काम, कर्तव्य र अधिकार

३. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्थापना**: (१) नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्थापना गरिएकोछ ।

(२) प्रज्ञा प्रतिष्ठानलाई अंग्रेजी भाषामा "[×]........ नेपाल एकेडेमी अफ साइन्स एण्ड टेक्नोलोजी" भनिनेछ ।

(३) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको केन्द्रीय कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ ।

४. **प्रज्ञा प्रतिष्ठान स्वशासित संस्था हुने** : (१) प्रज्ञा प्रतिष्ठान अविच्छिन्न उत्तराधिरकारवाला एक स्वशासित एवं संगठित संस्था हुनेछ ।

(२) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सबै काम कारवाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) प्रज्ञा प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेच बिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(४) प्रज्ञा प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजूर गर्न र प्रज्ञा-प्रतिष्ठान उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।

५. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको उद्देश्य**: राष्ट्रको सर्वाङ्गीण विकासको लागि देशमा विज्ञान तथा प्रविधिको विकास गर्नु, गराउनु, स्वदेशी प्रविधिको संरक्षण र आधुनिकीकरण गर्नु, गराउनु, विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी अनुसन्धान गर्नु, गराउनु र देशको लागि उपयुक्त विदेशी प्रविधि पहिल्याउनु र सो को हस्तान्तरणको लागि सहयोग पुर्‍याउनु प्रज्ञा प्रतिष्ठानको मूलभूत उद्देश्य हुनेछ ।

× नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा झिकिएको ।

६. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार** : प्रज्ञा प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) विज्ञान तथा प्रविधिका विभिन्न विषयहरूमा प्राथमिकताको आधारमा अध्ययन अनुसन्धान तथा विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।

(ख) प्रविधि हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकार सरकारलाई सहयोग पु¥याउने ।

(ग) स्वदेशी वा विदेशी वैज्ञानिक तथा प्रविधि सम्बन्धी निकायहरूसित समन्वयात्मक ढंगले कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने, गराउने ।

(घ) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी केन्द्रीय प्रलेख तथा सूचना प्रणालीको विकास गरी सेवा प्रदान गर्ने ।

(ङ) विज्ञान तथा प्रविधि विषयहरूमा गोष्ठी, सम्मेलन आदि आयोजना गर्ने, गराउने तथा विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विभिन्न प्रकाशन गर्ने, गराउने ।

(च) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी क्षेत्रीय वा अन्तर्राष्ट्रिय र अन्य विदेशी संघ संस्थासित सम्बन्ध स्थापना, विस्तार र सुदृढ गरी पारस्परिक सहयोग आदान प्रदान गर्ने ।

(छ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संचालन तथा विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी कार्यको लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय निकायबाट वित्तीय, प्राविधिक तथा अन्य सहयोग प्राप्त गर्ने र परिचालन गर्ने ।

(ज) विज्ञान तथा प्रविधिको विकास, प्रवर्द्धन वा प्रयोगमा उत्कृष्ट योगदान दिने व्यक्ति वा संस्थालाई कदर गर्ने र प्रोत्साहित गर्ने ।

(झ) विज्ञान तथा प्रविधिको उपयोगिता र उपादेयता बारे जनमानसमा जागरूकता अभिवृद्धि गर्ने, गराउने र विज्ञान तथा प्रविधिको प्रयोग बढाउन अनुकूल वातावरण सृजना गर्ने ।

(ञ) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी राष्ट्रिय निकायहरूको कार्यक्रम र उपलब्धी बारे अध्ययन गरी आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

(ट) विज्ञान तथा प्रविधि विकास कार्यक्रम सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

(ठ) विज्ञान तथा प्रविधिको अनुसन्धान तथा विकासको लागि नयाँ निकाय वा प्रयोगशाला स्थापना गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई राय दिने ।

(ड) देशभित्र रहेको विज्ञान तथा प्रविधिसंग सम्बन्धित कुनै प्रयोगशाला वा निकायको विकासको निमित्त तोकिए बमोजिम वित्तीय वा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने ।

Nepal Law Commission

(ढ) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी उत्कृष्ट आविष्कार तथा नमूनाहरूको प्रदर्शन कक्ष स्थापना गर्ने ।

(ण) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको उद्देश्य पूर्ति गर्न अन्य आवश्यक कामहरू गर्ने, गराउने ।

परिच्छेद - ३

×...... कुलपति, सह-कुलपति र प्राज्ञहरू

⌘७. ....

८. **कुलपति** : (१) प्रधानमन्त्री प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कुलपति हुनेछ ।

(२) कुलपति प्रज्ञा प्रतिष्ठानको प्रमुख र सभाको सभापति हुनेछ ।

(३) कुलपतिलाई प्रज्ञा प्रतिष्ठान वा प्रज्ञा प्रतिष्ठानसंग सम्बन्धित जुनसुकै विषय वा कार्यको निरीक्षण वा जाँचबुझ गर्ने, गराउने र निर्देशन दिने अधिकार हुनेछ ।

(४) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम विपरीतको कार्यलाई कुलपतिले लिखित आदेशद्वारा रद्द गर्न वा स्थगित गरी जाँचबुझ गराउन सक्नेछ र त्यसको जानकारी सभालाई दिनु पर्नेछ ।

✂(५) ... ...

९. **सहकुलपति** : (१) ✱वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री वा राज्यमन्त्री प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सहकुलपति हुनेछ ।

(२) सभा वा कुलपतिले सहकुलपतिद्वारा कार्यान्वयन गर्ने भनी तोकेको विषयवस्तु सहकुलपतिले कार्यान्वयन गर्ने गराउनेछ ।

(३) कुलपतिको अनुपस्थितिमा सहकुलपतिले कुलपतिको कार्य गर्नेछ ।

◘१० **प्राज्ञहरू** :❖(१) विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा उत्कृष्ट योगदान दिएका विद्वानहरू प्रज्ञा प्रतिष्ठानको प्राज्ञ हुन योग्य हुनेछन् । यसरी हुने प्राज्ञहरूको मनोनयनको लागि सिफारिस गर्न कुलपतिबाट सहकुलपतिको अध्यक्षतामा उपकुलपति र सभाका एकजना सदस्य रहेको एक समिति गठन हुनेछ ।

× नेपाल राजकीय र विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा झिकिएको ।
⌘ केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा खारेज ।
✂ पहिलो संशोधनद्वारा झिकिएको ।
✱ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधन भई नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा पुनः संशोधित ।
◘ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
❖ नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा संशोधित ।

Nepal Law Commission

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित समितिले विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा उत्कृष्ट योगदान दिएका तोकिए बमोजिमका योग्यता पुगेका विद्वानहरू मध्येबाट प्राज्ञमा मनोनयन गर्न कुलपति समक्ष सिफारिस गर्नेछ । त्यसरी मनोनयनको लागि सिफारिश गर्दा विदेशी विद्वानलाई समेत समावेश गर्न सकिनेछ ।

तर विदेशी प्राज्ञहरू सभाको सदस्य हुने छैनन् ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सिफारिस भएका व्यक्तिहरूलाई कुलपतिले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको प्राज्ञमा मनोनयन गर्नेछ ।

❖(४) उपदफा (३) बमोजिम मनोनयन गर्दा प्रत्येक वर्षमा अधिकतम दुईजनाको दरले प्राज्ञहरू मनोनयन गरिनेछ ।

+(५) प्राज्ञ सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

+**१०क. सहप्राज्ञहरू** : (१) विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा उच्च अध्ययन वा अनुसन्धान गरेका प्रतिभावान वैज्ञानिक वा प्राविधिकहरू प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सहप्राज्ञ हुन योग्य हुनेछन् । सहप्राज्ञहरूको मनोनयनको लागि सिफारिस गर्न कुलपतिबाट सहकुलपतिको अध्यक्षतामा उपकुलपति र सभाका एकजना सदस्य रहेको एक समिति गठन हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित समितिले विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा उच्च अध्ययन वा अनुसन्धान गरेका तोकिए बमोजिम योग्यता पुगेका प्रतिभावान वैज्ञानिक वा प्राविधिकहरूमध्येबाट सहप्राज्ञमा मनोनयन गर्न कुलपति समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सिफारिस भएका व्यक्तिहरूलाई कुलपतिले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सहप्राज्ञमा मनोनयन गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम मनोनयन गर्दा यो दफा प्रारम्भ भएपछि पहिलो पटक पाँचजना र त्यसपछि प्रत्येक वर्षमा अधिकतम दुईजनाका दरले सहप्राज्ञहरू मनोनयन गरिनेछ ।

(५) सहप्राज्ञ सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

Nepal Law Commission

❖ नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा संशोधित ।
\+ नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा थप ।

परिच्छेद – ४

प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संगठनको स्वरूप र प्राज्ञसभा

११. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संगठन** : प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संगठन देहाय बमोजिम हुनेछ । यिनीहरूको सामुहिक रूप नै प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्वरूप हुनेछ :-

(क) प्राज्ञ सभा,

(ख) व्यवस्थापन परिषद्,

(ग) सेवा आयोग,

(घ) केन्द्रीय कार्यालय,

(ङ) समिति र निकायहरू ।

१२. **प्राज्ञ सभाको गठन** : (१) प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा सर्वोच्च निकायको रूपमा एक प्राज्ञ सभा रहनेछ ।

(२) प्राज्ञ सभाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क)	कुलपति	-	अध्यक्ष
(ख)	सहकुलपति	-	उपाध्यक्ष
(ग)	उपाध्यक्ष-राष्ट्रिय योजना आयोग	-	सदस्य
(घ)	उपकुलपति	-	सदस्य
(ङ)	विश्वविद्यालयहरूका उपकुलपतिहरू मध्ये कुलपतिबाट मनोनीत बढीमा दुई जना	-	सदस्य
(च)	प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी व्यावसायिक संघ संस्थाहरूका अध्यक्षहरू मध्ये कुलपतिबाट मनोनीत तीन जना	-	सदस्य
(छ)	प्रज्ञाप्रतिष्ठानमा कार्यरत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक कर्मचारीहरू मध्ये कुलपतिबाट मनोनीत दुई जना	-	सदस्य
❖(ज)	प्राज्ञहरूमध्येबाट समावेशीतालाई ध्यानमा राखी महिलाहरू समेतको उपयुक्त प्रतिनिधित्व हुने गरी कुलपतिबाट मनोनीत सत्ताइसजना	-	सदस्य

❖ नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा संशोधित ।

Nepal Law Commission

तर त्यसरी मनोनयन गर्दा सम्भव भएसम्म समावेशी सिद्धान्तलाई अनुसरण गरिनेछ ।

+(ज१) सहप्राज्ञहरूमध्येबाट कुलपतिबाट मनोनीत दुईजना - सदस्य

+(ज२) सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय - सदस्य

+(ज३) विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा काम गरेका नेपाल सरकारका कम्तीमा राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीका अधिकृतहरूमध्येबाट कुलपतिबाट मनोनीत दुईजना - सदस्य

+(ज४) औद्योगिक क्षेत्रका विज्ञान तथा प्रविधिसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरूमध्येबाट कुलपतिबाट मनोनीत दुईजना - सदस्य

(झ) प्रज्ञा-प्रतिष्ठानको सचिव - सदस्य-सचिव

❖(३) उपदफा (२) को खण्ड (ङ), (च), (छ), (ज), (ज१), (ज३) र (ज४) बमोजिमका सदस्यहरूको मनोनयन तोकिए अनुसार उपकुलपतिको सिफारिसमा हुनेछ । निजहरूको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ ।

(४) सभाका सदस्यहरूको सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. **सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार** : सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको लघुकालीन, दीर्घकालीन, समसामयिक र वार्षिक नीति, योजना तथा कार्यक्रम निर्धारण गर्ने ।

(ख) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको वार्षिक वा पूरक बजेट पारित गर्ने ।

(ग) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संचालन र व्यवस्थापन सम्बन्धी नियमहरू पारित गर्ने ।

(घ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कार्य सम्पादन मूल्यांकन गर्ने, गराउने ।

(ङ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको लेखापरीक्षण गराउन लेखापरीक्षकको नियुक्ति गर्ने र पारिश्रमिक तोक्ने ।

\+ नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा थप ।

❖ नेपाल राजकयि विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा संशोधित ।

Nepal Law Commission

(च) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको लेखापरीक्षण सम्बन्धी प्रतिवेदन र अन्य प्रतिवेदनमाथि कारवाहीको लागि परिषद्‌लाई निर्देशन दिने ।

(छ) छात्रवृत्ति, विद्वतवृत्ति, पदक र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने र विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विषयका क्षेत्रहरूमा उत्कृष्ट योगदान दिने संस्था वा व्यक्तिलाई उपयुक्त कदर वा सम्मान वा पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।

(ज) सभामा पेश भएको वार्षिक प्रतिवेदन उपर छलफल गरी पारित गर्ने ।

(झ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको उद्देश्य पूर्ति गर्न गराउन आवश्यक पर्ने अन्य काम परिषद्‌बाट गराउने ।

१४. **सभाको बैठक** : (१) सभाको बैठक सामान्यतया वर्षमा दुई पटक बस्नेछ ।

(२) सभाको बैठकको अध्यक्षता सभाको अध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सभाको बैठकको अध्यक्षता उपाध्यक्षले गर्नेछ ।

(३) सभाको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद – ५

व्यवस्थापन परिषद्

१५. **परिषद्को गठन** : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा सभाको निर्देशनमा रही प्रज्ञा-प्रतिष्ठानको कार्यकारी निकायको रूपमा काम गर्न देहाय बमोजिमको एक व्यवस्थापन परिषद् हुनेछ :-

(क)	उपकुलपति	- अध्यक्ष
(ख)	सभाका सदस्यहरू मध्येबाट कुलपतिले तोकेको बढीमा पाँचजना व्यक्ति	- सदस्य
(ग)	प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सचिव	- सदस्य-सचिव

(२) परिषद् र परिषद्‌का पदाधिकारीहरू सभा प्रति सामुहिक र व्यक्तिगत रूपले उत्तरदायी हुनेछन् ।

१६. **परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार** : परिषद्‌को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सभाद्वारा समय समयमा गरिएका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने र सभाद्वारा दिइएका निर्देशनहरू पालन गर्ने ।

(ख) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको वार्षिक कार्यक्रम, बजेट, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र अन्य प्रतिवेदनहरू तथा प्रस्तावहरू निर्णयार्थ सभामा पेश गर्ने ।

(ग) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको चल अचल सम्पत्तिको संरक्षण तथा रेखदेख गर्ने ।

(घ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कोषको व्यवस्था र संचालन गर्ने ।

(ङ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको विभिन्न निकायहरूको व्यवस्थापन र प्रशासनको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।

(च) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको लागि प्राप्त हुने दान-दातव्य ग्रहण गर्ने ।

(छ) सभाको निर्देशन र तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने ।

१७. **परिषद्को बैठक** : (१) परिषद्को बैठक सामान्यतया वर्षको चार पटक बस्नेछ ।

(२) परिषद्को बैठकको अध्यक्षता परिषद्को अध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा परिषद्का सदस्यहरूले आफू मध्येबाट छानेको व्यक्तिले परिषद्को बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(३) परिषद्को बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ६

सेवा आयोग

१८. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सेवा आयोग** : (१) प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा कर्मचारीहरूको स्थायी नियुक्ति र बढुवाको सिफारीस गर्न देहाय बमोजिम एक प्रज्ञा-प्रतिष्ठान सेवा आयोग रहनेछ :-

(क) कुलपतिबाट मनोनीत व्यक्ति - अध्यक्ष

(ख) लोकसेवा आयोगको अध्यक्षले तोकेको एकजना सदस्य - सदस्य

(ग) प्राज्ञहरू मध्ये कुलपतिबाट मनोनीत एकजना प्राज्ञ - सदस्य

(घ) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सचिव - सदस्य-सचिव

(२) सेवा आयोगका अध्यक्ष र मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि ◘चार वर्षको हुनेछ र निजहरूलाई अर्को एक पटक पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ ।

(३) सेवा आयोगको अन्य काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) सेवा आयोगको अध्यक्ष र सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा पारिश्रमिक सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

◘ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(५) सेवा आयोगको अध्यक्षले सेवा आयोगको वार्षिक प्रतिवेदन कुलपति समक्ष पेश गर्नेछ र कुलपतिले सो प्रतिवेदन विचारार्थ सभामा प्रस्तुत गर्नेछ । सभाले सो प्रतिवेदन माथि विचार गरी सेवा आयोगलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद-७

पदाधिकारी, केन्द्रिय कार्यालय, समितिहरू र अन्य निकायहरू

१९. **उपकुलपति** : (१) उपकुलपति प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख पदाधिकारी हुनेछ ।

⊕(१क) उपकुलपतिको पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न कुलपतिबाट सहकुलपतिको अध्यक्षतामा सभाका दुईजना सदस्यहरू रहेको एक समिति गठन हुनेछ र सो समितिले विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा उत्कृष्ट योगदान दिएका व्यक्तिहरू मध्येबाट सिफारिस गरेको व्यक्तिलाई कुलपतिले उपकुलपतिको पदमा नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपकुलपतिको कार्यकाल ◘चार वर्षको हुनेछ । निजलाई अर्को एक पटक सोही पदमा पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ ।

(३) सभा र परिषद्ले गरेका निर्णयहरू र निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने अभिभारा उप-कुलपतिमा रहनेछ ।

(४) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम पालना गर्नु गराउनु उप-कुलपतिको कर्तव्य हुनेछ ।

(५) प्रज्ञाप्रतिष्ठानको सबै काम कारवाही उपर उप-कुलपतिको सामान्य नियन्त्रण रहनेछ ।

(६) उपकुलपतिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(७) उपकुलपतिको पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(८) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम अन्तर्गत कुनै काम कारवाई तुरून्तै नगरी नहुने भन्ने उपकुलपतिलाई लागेमा उपकुलपतिले त्यस्तो काम कारवाई गर्न सक्नेछ र निजले त्यसको सूचना सकभर चाँडो सभालाई दिनु पर्नेछ ।

⊕**१९क.** **पदबाट हटाउन सकिने** : (१) उपकुलपति वा सेवा आयोगको अध्यक्षले आफ्नो पद अनुसारको दायित्व पूरा गरेको छैन भनी सभाका तत्काल कायम रहेका एक चौथाई सदस्यहरूले कुलपति

⊕ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।
◘ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

Nepal Law Commission

समक्ष लिखित निवेदन दिएमा कुलपतिबाट सहकुलपतिको अध्यक्षतामा सभाका दुईजना सदस्यहरू रहेको एक छानबिन समिति गठन हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक छानबिन गरी आफ्नो प्रतिवदेन सभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदनमा उपकुलपति वा सेवा आयोगको अध्यक्षले आफ्नो पद अनुसारको दायित्व पूरा गरेको छैन भनी सभाको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको बहुमतले सिफारिश गरेमा कुलपतिबाट निजलाई हटाइनेछ ।

तर त्यसरी पदबाट हटाउने गरी सिफारिश गर्नु अघि निजहरूलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौकाबाट बन्चित गरिने छैन ।

२०. **सचिव** : (१) उपकुलपतिको सिफारीशमा कुलपतिले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सचिव नियुक्त गर्नेछ ।

(२) सचिव प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा पूरा समय काम गर्ने पदाधिकारी हुनेछ ।

(३) सचिवको पदावधि चार वर्षको हुनेछ । निजलाई एक पटक सोही पदमा पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ ।

(४) सचिवको मातहतमा प्रज्ञा प्रतिष्ठानका कर्मचारी, वित्तीय तथा कोष र अन्य सामान्य प्रशासनको जिम्मा रहनेछ । परिषद् र उपकुलपतिको रेखदेखमा निजले तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्नेछ ।

(५) सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा पारिश्रमिक, सुविधा एवं सेवाका अन्य शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२१. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको केन्द्रीय कार्यालय** :(१) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको एक केन्द्रीय कार्यालय रहनेछ ।

(२) केन्द्रीय कार्यालयको संगठन, काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२. **समितिहरू** :(१) कुलपति, उपकुलपति, सभा, परिषद् र अन्य पदाधिकारीहरूको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने विषयहरूमा आवश्यकता अनुसार विभिन्न समितिहरू गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका समितिहरूको काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२३. **अन्य निकायहरू** : (१) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको उद्देश्य पूर्ति गर्न सभाले आवश्यक ठानेमा समय समयमा उपयुक्त निकायको स्थापना गर्न सक्नेछ । यस्ता निकायहरू केन्द्रीय कार्यालय अन्तर्गत रहने छन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका निकायहरूको संगठन, काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद–८

प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कोष, लेखा तथा लेखापरीक्षण

२४. **प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कोष** : (१) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको एक कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन् :-

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ख) कुनै व्यक्ति, संस्था वा राष्ट्रबाट प्राप्त ऋण, चन्दा, सहायता, अनुदान वा दान दातव्यको रकम,

(ग) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कोषको रकम कुनै बाणिज्य बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(४) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कोष र खाताको संचालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सबै खर्चहरू उपदफा (२) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

(६) परिषद्ले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको हितलाई प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी प्रज्ञा-प्रतिष्ठानको कोषको रकम उचित लगानी गर्न सक्नेछ ।

२५. **लेखा र लेखापरीक्षण** : (१) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको आय व्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।

(२) प्रज्ञा प्रतिष्ठानको लेखापरीक्षण सभाबाट नियुक्त लेखापरीक्षकबाट हुनेछ ।

परिच्छेद – ९

विविध

❖२६. **वार्षिक प्रतिवेदन** : (१) उपकुलपतिले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको काम कारबाही सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन तोकिएको अवधिभित्र सभा समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ र सो प्रतिवेदनमाथि सभाले विचार गरी आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी प्राप्त निर्देशन बमोजिम प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रमा प्रज्ञा प्रतिष्ठानले गरेका मुख्य-मुख्य काम, विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रमा भएका उपलब्धी तथा

❖ नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा संशोधित ।

त्यसको औद्योगिक वा व्यवहारिक प्रयोग, आम्दानी र खर्चको विवरण, अध्ययन, अनुसन्धान र प्रशासनिक प्रत्येक क्षेत्रमा भएको खर्चको विवरण उल्लेख हुनु पर्नेछ ।

(३) उपकुलपतिले उपदफा (१) बमोजिम सभाबाट विचार भई अन्तिम रूप दिइएको प्रतिवेदन प्रधानमन्त्री समक्ष पेश गर्नेछ ।

(४) प्रधानमन्त्रीले उपदफा (३) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदन वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री मार्फत सार्वजनिक गराउने छ ।

२७. **अधिकार प्रत्यायोजन**: सभाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये सबै वा केही अधिकार परिषद्लाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२८. **सम्पर्क मन्त्रालय**: प्रज्ञा प्रतिष्ठानले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा नेपाल सरकार, ✻वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

२९. **नेपाल सरकारले निर्देशन दिन सक्ने** : ◘यस ऐनको उद्देश्य पूर्तिका लागि नेपाल सरकारले प्रज्ञा प्रतिष्ठानलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कर्तव्य हुनेछ ।

३०. ⊠.............................

३१. **नियम वा विनियम बनाउने अधिकार** : (१) यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न सभाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधीनमा रही परिषद्ले प्रज्ञा प्रतिष्ठानको कार्य संचालन गर्न आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ ।

३२. **बचाउ** : श्री ५ महाराजाधिराजबाट नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत स्थापना गरिबक्सेको नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान यसै ऐनद्वारा स्थापना भएको मानी कायम रहनेछ ।

✻ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधन भई नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा पुनः संशोधित ।

◘ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

⊠ आयकर ऐन, २०५८ द्वारा खारेज ।

द्रष्टव्य :

१. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने, ऐन, २०६३ द्वारा रूपान्तर-
"श्री ५ को सकार" को सट्टा "नेपाल सरकार"

२. नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०६४ द्वारा रूपान्तर-
"नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा-प्रतिष्ठान" भन्ने शब्दहरू राखिएको ।

३. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा "श्री ५ को प्रशस्ति" र "अधिराज्य" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन् ।

Nepal Law Commission